

dum imaginationem tantum; hoc quidem primo non videtur verum. Non enim alicui apparent formæ imaginatæ quasi res vere, nisi fiat alienatio ab exterioribus sensibus: quia non potest esse quod similitudinibus attendatur tamquam rebus, nisi ligato naturali iudicio sensus. Huiusmodi autem colloctiones, & apparitiones fiunt ad homines qui utuntur libere sensibus exterioribus. Non est igitur possibile quod huiusmodi visa, vel audita sint secundum imaginationem tantum.

3. Deinde. Ex quibuscumque formis imaginatis non potest alicui provenire intellectualis cognitio ultra facultatem naturalem, vel acquisitam sui intellectus; quod & in somniis patet: in quibus etsi sit aliqua præsignatio futurorum, non tamen quicumque videns somnia, eorum significata intelligit. Per huiusmodi autem visa, vel audita, quæ apparent in operibus magorum, plerumque advenit alicui intellectualis cognitio aliquorum quæ sui intellectus facultatem excedunt, sicut revelatio futurorum; & quandoque etiam de aliquibus documentis scientiæ alicujus aliquibus vera respondentur. Oportet ergo quod vel illi apparentes, & colloquentes non videant secundum imaginationem tantum, vel saltem quod hoc fiat virtute alicujus intellectus superioris, quod homo per huiusmodi imaginationes in cognitionem talium adducatur, & non fiat hoc solum virtute celestium corporum.

4. Adhuc. Quod virtute celestium corporum fit, est effectus naturalis: nam formæ naturales sunt quæ in inferioribus causantur ex virtute celestium corporum. Quod igitur nulli rei potest esse naturale, non potest fieri virtute celestium corporum. Quædam autem talia fieri dicuntur per operationes prædictas, sicut quod ad præsentiam alicujus quæcumque sera ei pandatur, quod aliquis invisibilis reddatur, & multa huiusmodi narrantur. Non est igitur possibile hoc fieri virtute celestium corporum.

5. Amplius. Cuiusque virtute celestium corporum confertur quod posterius est, confertur & ei quod prius est. Moveri autem per se consequitur ad habere animam: animatorum enim proprium est quod moveant se ipsa. Impossibile est igitur fieri virtute celestium corporum quod aliquid inanimatum per se moveatur. Fieri autem hoc per magicas artes dicitur, quod aliqua statua per se moveatur, aut vocem emittat. Non est igitur possibile quod effectus magicarum artium fiat virtute celesti.

Si autem dicatur, quod statua illa sortitur aliquod principium vitæ virtute celestium corporum; hoc est impossibile. Principium enim vitæ in omnibus viventibus est forma substantialis: vivere enim est esse viventibus, ut Philosophus dicit in II. de Anima. Impossibile est autem quod aliquid recipiat aliquam formam substantialem de novo, nisi amittat formam quam prius habuit: generatio enim unius est corruptio alterius. In fabricatione autem alicujus statuæ non adjicitur aliqua forma substantialis, sed fit transmutatio solum secundum figuram, quæ est accidens: manet enim forma cupri, vel alicujus huiusmodi. Non igitur est possibile quod huiusmodi statuæ sortiantur aliquod principium vitæ.

6. Adhuc. Si aliquid per principium vitæ moveatur, necesse est quod habeat sensum: movens enim est sensus, vel intellectus. Intellectus autem in generabilibus, & corruptibilibus non est sine sensu; sensus autem non potest esse ubi non est tactus; nec tactus sine organo medie temperato: talis autem temperies

non invenitur in lapide, vel cera, vel metallo, ex quo fit statua. Non est igitur possibile quod huiusmodi statuæ moveantur per principium vitæ.

7. Amplius. Viventia perfecta non solum generantur ex virtute celesti, sed etiam ex semine: homo enim generat hominem, & Sol. Quæ autem virtute celesti sine semine generantur, sunt animalia generata ex putrefactione, quæ inter alia ignobiliora sunt. Si igitur per virtutem celestem solum huiusmodi statuæ sortiuntur principium vitæ, per quod moveant se ipsa; oportet ea esse ignobilissima inter animalia; quod tamen esset falsum, si per principium vitæ intrinsecum operentur: nam in earum actibus apparent nobiles operationes, cum respondeant de occultis. Non est igitur possibile quod operentur, vel moveantur per principium vitæ.

8. Item. Effectum naturalium virtute celestium corporum productum contingit inveniri absque artis operatione. Etsi enim aliquo artificio aliquis operetur ad generationem ranarum, vel aliquorum huiusmodi, contingit tamen generari ranas absque omni artificio. Si ergo virtute celestium corporum huiusmodi statuæ quæ per artem necromanticam fiunt, sortiantur principium vitæ, erit invenire generationem aliam absque huiusmodi arte. Hoc autem non invenitur. Manifestum est igitur quod huiusmodi statuæ non habent principium vitæ, neque moventur virtute celestis corporis.

Per hoc autem excluditur positio Hermetis, qui sic dixit, ut Augustinus refert VIII. de civit. Dei cap. xxiii. *Deus sicut effector est deorum celestium, sic homo factor est deorum qui in templis sunt humana proximitate contenti: statuas dico animatas sensu, & spiritu plenas, tantaque facientes & talia; statuas futurorum præscias; easdem de somniis, & multis aliis rebus prædicentes, & imbecillitates hominibus facientes, eosque curantes, tristitiam, lætitiâque dantes pro meritis.*

Hæc autem positio auctoritate divina destruitur: dicitur enim in Psalm. cxiii. 4. *Simulacra gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum: os habent, & non loquentur. . . neque enim est spiritus in ore ipsorum.* Psalm. cxxxiv. 17.

Non videtur autem omnino negandum quin in prædictis ex virtute celestium corporum aliquid virtutis esse possit, ad illos tamen solos effectus quos virtute celestium corporum aliqua inferiora corpora producere possunt.

CAPUT CV.

Unde magorum operationes efficaciam habeant.

Investigandum autem relinquitur, unde artes magicæ efficaciam habent: quod quidem facile perpendi potest, si modus operationis earum attendatur.

1. In suis enim operationibus utuntur vocibus quibusdam significativis ad determinatos effectus producendos. Vox autem, in quantum est significativa, non habet virtutem nisi ex aliquo intellectu, vel ex intellectu proferentis, vel ex intellectu eius ad quem proferitur. Ex proferentis quidem intellectu, sicut aliquis intellectus sit tantæ virtutis quod sua conceptione res possit causare: quam quidem conceptionem, vocis officio producendis effectibus quodammodo præsentat. Ex intellectu autem eius ad quem sermo dirigitur, sicut cum per significationem vocis in intellectum receptam, audiens inducitur ad

ali-

aliquid faciendum. Non autem potest dici, quod voces illæ significantivæ a magis prolata; efficaciam habent ex intellectu proferentis. Quum enim virtus essentialis consequatur, virtutis diversitas essentialium principiorum diversitatem ostendit. Intellectus autem communiter hominum huius dispositionis invenitur, quod ejus cognitio ex rebus causatur magis quam sua conceptione res possint transmutare propria virtute; erunt alterius speciei, & dicentur æquivoce homines.

2. Amplius. Virtus faciendi non acquiritur per disciplinam, sed solum cognitio aliquid faciendi. Per disciplinam autem aliqui acquiritur quod huiusmodi operationes magicas efficiant. Non est igitur in eis ad huiusmodi effectus producendos virtus aliqua, sed cognitio sola.

Si quis autem dicat, quod huiusmodi homines a sua nativitate ex virtute stellarum sortiuntur præceteris virtutem prædictam, ita quod quantumcumque alii instruantur qui hoc ex nativitate non habent, efficaces in huiusmodi operibus esse non possunt: primo quidem dicendum est, quod corpora celestia super intellectum imprimere non possunt, ut supra cap. lxxxiv. ostensum est. Non igitur ex virtute stellarum sortiri potest intellectus alicujus hanc virtutem quod representatio suæ conceptionis per vocem sit alicujus effectiva.

Si autem dicatur, quod etiam imaginatio aliquid in prolatione vocum significantiarum operatur, super quam possunt corpora celestia imprimere, cum huiusmodi operatio sit per organum corporale: hoc non potest esse quantum ad omnes effectus qui per huiusmodi artes fiunt. Ostensum est enim quod non possunt omnes effectus virtute stellarum produci. Ergo neque ex virtute stellarum aliquis sortiri potest hanc virtutem ut eosdem effectus producat. Relinquitur igitur quod huiusmodi effectus compleantur per aliquem intellectum, ad quem sermo proferentis per huiusmodi voces dirigitur. Huius autem signum est, nam huiusmodi significantivæ voces quibus magi utuntur, invocationes sunt, supplicationes, adjurationes, aut etiam imperia quasi ad alterum colloquentis.

Item. In observationibus huius artis utuntur quibusdam characteribus, & figuris determinatis. Figura autem nullius actionis principium est, neque passionis; alias mathematica corpora essent activa & passiva. Non ergo potest per figuras determinatas disponi materia ad aliquem naturalem effectum suscipiendum: non ergo utuntur magi figuris aliquibus quasi dispositionibus. Relinquitur ergo quod utuntur eis solum quasi signis: non enim est aliud determinatum dare. Signis autem non utimur nisi ad alios intelligentes. Habent ergo magicæ artes efficaciam ab illo intelligente ad quem sermo magi dirigitur.

Si quis autem dicat, quod figuræ aliquæ appropriantur aliquibus celestium corporum, & ita corpora inferiora determinantur per aliquas figuras ad aliquorum celestium corporum impressiones suscipiendas: videtur non rationabiliter dici. Non enim ordinatur aliquod patiens ad suscipiendas impressiones agentis nisi per hoc quod est in potentia. Illa ergo tantum determinant ipsum ad specialem impressionem suscipiendam per quæ in potentia fit quodammodo. Per figuras autem non disponitur materia ut sit in potentia ad aliquam formam: quia figura abstrahit secundum suam rationem ab omni

materia, & forma sensibili, cum sit quoddam mathematicum. Non ergo per figuras, & characteres determinatur aliquod corpus ad suscipiendam aliquam influentiam celestis corporis.

2. Præterea. Figuræ aliquæ appropriantur corporibus celestibus ut effectus ipsarum, nam figuræ inferiorum causantur a corporibus celestibus. Prædictæ autem artes non utuntur characteribus, aut figuris quasi effectibus celestium corporum, sed sunt effectus hominis operantis per artem. Appropriatio igitur figurarum ad aliqua celestia corpora nihil ad propositum facere videtur.

3. Item. Per figuras non disponitur aliqua materia naturalis ad formam, ut ostensum est. Corpora igitur in quibus sunt impressæ huiusmodi figuræ, sunt ejusdem habilitatis ad recipiendum influentiam celestem cum aliis corporibus ejusdem speciei. Quod autem aliquid agat in unum eorum quæ sunt æqualiter disposita propter aliquid sibi appropriatum ibi inventum, & non in aliud, non est operantis per necessitatem naturæ, sed per electionem. Patet ergo quod huiusmodi artes figuris utentes ad effectus aliquos producendos, non habent efficaciam ab aliquo agente per naturam, sed ab aliqua intellectuali substantia per intellectum agente. Hoc etiam demonstrat & ipsum nomen quod talibus figuris imponunt, characteres eos dicentes. Character enim signum est: in quo datur intelligi quod figuris huiusmodi non utuntur nisi ut signis exhibitis alicui intellectuali naturæ.

Quia vero figuræ in artificialibus sunt quasi formæ specificæ, potest aliquis dicere, quod nihil prohibet quin constitutionem figuræ, quæ dat speciem imagini, consequatur aliqua virtus ex influentia celesti, non secundum quod figura est, sed secundum quod causat speciem artificiatam, quod adscribitur virtutem ex stellis. Sed de litteris quibus inscribitur aliquid in imagine, vel aliis characteribus, nihil aliud potest dici quam quod signa sunt: unde non habent ordinem nisi ad aliquem intellectum. Quod etiam ostenditur per sacrificia, prostrationes, & alia huiusmodi, quibus utuntur, quæ non possunt esse nisi signa reverentiæ exhibitæ alicui intellectuali naturæ.

CAPUT CVI.
Quod substantia intellectualis quæ efficaciam præstat
magis in magicis operibus, non est bona.

EST autem ulterius inquirendum, quæ sit hæc intellectualis natura cujus virtute tales operationes fiunt. Et primo quidem apparet quod non sit bona, & laudabilis.

1. Præstare enim patrocinium aliquibus quæ sunt contraria virtuti, non est alicujus intellectus bene dispositi. Hoc autem fit ex huiusmodi artibus: fiunt enim plerumque adulteria, furta, homicidia, & alia huiusmodi maleficia procurantur: unde utentes his artibus malefici vocantur. Non est ergo bene disposita secundum virtutem intellectualis natura, cujus auxilio huiusmodi artes innituntur.

2. Item. Non est intellectus bene dispositi secundum virtutem, familiarem esse, & patrocinium exhibere sceleratis, non quibuslibet optimis viris. Huiusmodi autem artibus utuntur plerumque homines scelerati. Non est igitur intellectualis natura cujus auxilio hæc artes efficaciam habent, bene disposita secundum virtutem.

Ad-

3. Adhuc. Intellectus bene dispositi est reducere homines in ea quæ sunt hominum propria bona, quæ quidem sunt bona rationis. Abducere igitur ab istis pertrahendo ad aliqua minima bona, est intellectus indecenter dispositi. Per huiusmodi autem artes non adipiscuntur homines aliquem profectum in bonis rationis, quæ sunt scientiæ, & virtutes, sed in quibusdam minimis, sicut in inventione furtorum, & in deprehensione latronum, & his similibus. Non igitur substantiæ intellectivæ, quarum auxilio hæ artes utuntur, sunt bene dispositæ secundum virtutem.

4. Amplius. In operationibus prædictarum artium illusio quædam videtur & irrationabilis: requirunt enim huiusmodi artes hominem re venerea non attractatum; cum tamen plerumque adhibeantur ad illicitos concubitus conciliandos. In operatione autem intellectus bene dispositi nihil irrationale, & sibi adversum apparet. Non igitur huiusmodi artes utuntur patrocinio intellectus bene dispositi secundum virtutem.

5. Præterea. Non est bene dispositus secundum intellectum qui per aliqua scelera commissa provocatur ad auxilium alicui ferendum. Hoc autem fit in istis artibus: nam aliqui in executione harum leguntur innocentes pueros occidisse. Non igitur sunt boni intellectus quorum auxilio ista fiunt.

6. Item. Bonum proprium intellectus est veritas. Cum igitur boni sit bonum adducere; cuiuslibet intellectus bene dispositi esse videtur alios perducere ad veritatem. In operibus autem magorum plerumque fiunt quibus ludificantur homines, & decipiuntur. Intellectus igitur cuius auxilio utuntur, non est bene dispositus secundum morem.

7. Adhuc. Intellectus bene dispositus veritate allicitur, in qua delectatur, non autem mendaciis. Magi autem in suis invocationibus utuntur quibusdam mendaciis, quibus alliciant eos quorum auxilio utuntur: comminantur enim quædam impossibilia; sicut quod nisi ille qui invocatur, opem ferat, invocans cælum comminet, aut sidera deponent, ut narrat Porphyrius in epistola ad Anebriotem, test. August. Lib. X. de civit. Dei cap. xi. Illa igitur intellectuales substantiæ quibus adjuvantibus operationes magorum perficiuntur, non videntur esse bene dispositæ secundum intellectum.

8. Amplius. Non videtur esse habentis intellectum bene dispositum, ut si sit superior, imperanti sibi subdatur sicut inferior; aut si sit inferior, ut sibi ab eo quasi superiori supplicari patiat. Magi autem invocant eos quorum auxilio utuntur, suppliciter, quasi superiores; cum autem advenerint, imperant eis quasi inferioribus. Nullo igitur modo videntur esse bene dispositi secundum intellectum.

Per hoc autem excluditur error Gentilium, qui huiusmodi operationes diis attribuebant.

CAPUT CVII.

Quod substantia intellectualis cuius auxilio magicæ artes utuntur, non est mala secundum suam naturam.

NON est autem possibile quod sit naturalis malitia in substantiis intellectualibus quarum auxilio magicæ artes operantur.

1. In illud enim in quod aliquid tendit secundum suam naturam, non tendit per accidens, sed per se, sicut grave deorsum. Sed si huiusmodi substantiæ intellectuales secundum suam naturam essent malæ, naturaliter in malum tenderent. Non igitur per

accidens, sed per se tendunt ad malum. Hoc autem est impossibile: ostensum est enim supra cap. xvi. huius Lib. quod omnia per se tendunt ad bonum, & nihil tendit ad malum nisi per accidens. Non igitur huiusmodi intellectuales substantiæ sunt secundum suam naturam malæ.

2. Adhuc. Quicquid est in rebus, oportet quod causa, vel causatum sit: alioquin ad alia ordinem non haberet. Aut igitur huiusmodi substantiæ sunt causæ tantum, aut etiam causata. Si causæ tantum, malum autem non potest esse causa alicujus nisi per accidens, ut supra cap. xiv. huius Lib. ostensum est; omne autem quod est per accidens, oportet reduci ad id quod est per se: oportet igitur quod in eis sit aliud prius quam eorum malitia, per quod sint causæ. Primum autem in unoquoque est ejus natura, & essentia. Non igitur secundum suam naturam sunt malæ huiusmodi substantiæ. Idem etiam sequitur, si sint causata. Nam nullum agens agit, nisi intendens ad bonum. Malum ergo non potest esse effectus alicujus causæ nisi per accidens. Quod autem causatur per accidens tantum, non potest esse secundum naturam, cum omnis natura determinatum modum habeat quo procedit in esse. Non est igitur possibile quod huiusmodi substantiæ sint malæ secundum suam naturam.

3. Amplius. Unumquodque entium habet proprium esse secundum modum suæ naturæ. Esse autem in quantum huiusmodi, est bonum: cuius signum est quod omnia esse appetunt. Si igitur huiusmodi substantiæ secundum suam naturam essent malæ, nullum esse haberent.

4. Item. Ostensum est supra Lib. II. cap. xv. quod nihil potest esse quin à primo ente esse habeat, & quod primum ens est summum bonum. Cum autem omne agens, in quantum huiusmodi, agat sibi simile; oportet quod ea quæ à primo ente sunt, bona sint. Prædictæ igitur substantiæ, secundum quod sunt, & naturam aliquam habent, non possunt esse malæ.

5. Amplius. Impossibile est aliquid esse quod sit universaliter privatum participatione boni. Cum enim idem sit appetibile, & bonum; si aliquid esset omnino expers boni, nihil haberet in se appetibile. Unicuique autem est appetibile suum esse. Oportet igitur quod si aliquid secundum suam naturam dicatur malum, quod hoc non sit quasi simpliciter malum, sed quia est malum huius, vel quantum ad hoc; sicut venenum non est simpliciter malum, sed huius cui est nocivum: unde quod est alii venenum, est alteri cibum. Hoc autem contingit ex eo quod bonum particulare quod est proprium huius, contrarium est bono particulari quod est proprium alterius; sicut calor, qui est proprium ignis, est contrarius frigori, quod est bonum aquæ, & destruit ipsum. Illud igitur quod secundum suam naturam ordinatur in bonum non particulare, sed simpliciter, impossibile est quod secundum hunc modum possit naturaliter dici malum. Tale autem est omnis intellectus: nam ejus bonum est in propria operatione, quæ est universalis, & eorum quæ sunt simpliciter. Non est igitur possibile quod aliquis intellectus secundum suam naturam sit malus, non solum simpliciter, sed nec etiam secundum quid.

6. Item. In unoquoque habente intellectum naturali ordine intellectus movet appetitum: proprium enim objectum voluntatis est bonum intellectum; bonum autem voluntatis est in eo quod sequitur intellectum; sicut in nobis bonum est quod est secundum

dum rationem; quod autem est præter hoc, malum est. Naturali igitur ordine substantia intellectualis vult bonum. Impossibile est igitur quod ille substantiæ intellectuales quarum auxilio magicæ artes utuntur, sint naturaliter malæ.

7. Præterea. Cum voluntas tendat in bonum intellectum naturaliter sicut in proprium objectum, & finem, impossibile est quod aliqua intellectualis substantia malam secundum naturam habeat voluntatem, nisi naturaliter intellectus erret circa iudicium boni. Nullus autem intellectus talis potest esse: falsa enim iudicia in operationibus intellectus sunt sicut monstra in rebus naturalibus, quæ non sunt secundum suam naturam, sed præter naturam: nam bonum intellectus, & ejus finis naturalis, est cognitio veritatis. Impossibile est igitur quod aliquis intellectus sit qui naturaliter in iudicio veri decipiatur. Neque igitur possibile est quod sit aliqua substantia intellectualis habens naturaliter malam voluntatem.

8. Adhuc. Nulla potentia cognoscitiva deficit à cognitione sui objecti nisi propter aliquem defectum, aut corruptionem suam; cum secundum propriam rationem ad cognitionem talis objecti ordinetur; sicut visus non deficit à cognitione coloris, nisi aliqua corruptione circa ipsum existente. Omnis autem defectus, & corruptio est præter naturam: quia natura intendit esse, & perfectionem rei. Impossibile est igitur quod sit aliqua virtus cognoscitiva quæ naturaliter deficiat à recto iudicio sui objecti. Proprium autem objectum intellectus est verum. Impossibile est igitur quod sit aliquis intellectus naturaliter circa cognitionem veri oberrans. Neque igitur voluntas aliqua naturaliter potest à bono deficere.

Hoc etiam auctoritate Sacra Scripturæ confirmatur: dicitur enim I. Timoth. iv. 4. *Omnis creatura Dei bona: unde Gen. i. 31. Vidit Deus cuncta quæ (1) facit, & erant valde bona.*

Per hoc autem excluditur error Manichæorum ponentium, huiusmodi substantias intellectuales, quas dæmones consuetò nomine dicimus, vel diabolos, esse naturaliter malas. Excluditur etiam opinio quam Porphyrius narrat in epistola ad Anebriotem, dicens, quosdam opinari esse quoddam spirituum genus, cui exaudire magos sit proprium, natura fallax, omniforme, simulans deos, & dæmones, & animas defunctorum: & hoc est quod efficiat hæc omnia quæ videntur esse vel bona, vel prava: ceterum circa ea quæ vere sunt bona, nihil operari; immo vero ista nec nosse, sed & mala consiliare, & insimulare, atque impedire, & invidere virtutis, sedulos sectatores, & plenum esse temeritatis, & fastus: gaudere odoribus, adulationibus capit. Hæc quidem Porphyrii verba malitiam dæmonum, quorum auxilio artes magicæ utuntur, satis aperte declarant; in hoc autem solo reprehensibilia sunt quod hanc malitiam naturaliter eis dicit inesse.

CAPUT CVIII.

Rationes, quod in dæmonibus non possit esse peccatum.

SI autem in dæmonibus non est naturalis malitia; ostensum est autem supra cap. cvi. eos esse malos; necessario relinquatur quod sint voluntate mali. Oportet igitur inquirere quomodo hoc possibile sit: videntur enim omnino hoc impossibile esse.

1. Ostensum est enim in secundo Lib. cap. lxx.

(1) Vulgata fecerat.

& xc. nullam substantiam naturalem esse corpori naturaliter unitam nisi animam humanam, vel secundum quosdam animas corporum celestium: de quibus inconueniens est æstimare quod sint malæ, cum motus celestium corporum sit ordinatissimus, & totius ordinis naturalis quodam modo principium. Omnis autem alia cognoscitiva potentia præter intellectum utitur organis corporalibus animatis. Non est ergo possibile quod in huiusmodi substantiis sit aliqua virtus cognoscitiva nisi intellectus. Quicquid igitur cognoscunt, intelligunt. In eo autem quod quis intelligit, non errat: ex defectu enim intelligendi provenit omnis error. Non potest igitur esse aliquis error in cognitione substantiarum talium. Nullum autem voluntatis peccatum potest esse absque errore: quia voluntas semper tendit in bonum apprehensum: unde nisi in apprehensione boni erretur, non potest in voluntate esse peccatum. Videtur igitur quod in huiusmodi substantiis non possit esse voluntatis peccatum.

2. Adhuc. In nobis peccatum voluntatis accidit circa ea de quibus in universali scientiam veram habemus, per hoc quod in particulari impeditur iudicium rationis ex aliqua passione rationem ligante. Hæ autem passiones in dæmonibus esse non possunt, quia hæ passiones sunt partis sensitivæ, quæ nullam habet operationem sine organo corporali. Si igitur huiusmodi substantiæ separatæ habent rectam scientiam in universali: impossibile est quod per defectum cognitionis in particulari voluntas in malum tendat.

3. Amplius. Nulla virtus cognoscitiva circa proprium objectum decipitur, sed solum circa extraneum: visus enim non decipitur in iudicio colorum; sed dum homo per visum iudicat de sapore, vel de specie rei; in hoc deceptio accidit. Proprium autem objectum intellectus est quidditas rei. In cognitione igitur intellectus deceptio accidere non potest, si puras rerum quidditates apprehendat; sed omnis deceptio intellectus accidere videtur ex hoc quod apprehendit formas rerum permixtas phantasmatibus, ut in nobis accidit. Talis autem modus cognoscendi non est in substantiis intellectualibus corpori non unitis, quia phantasmata non possunt esse absque corpore. Non est igitur possibile quod in substantiis separatæ accidat error in cognitione: ergo neque peccatum voluntatis.

4. Item. In nobis falsitas accidit in operatione intellectus componentis, & dividens, ex hoc quod non absolute rei quidditates apprehendit, sed rei apprehensæ aliquid componit. In operatione autem intellectus, qua apprehendit quod quid est, non accidit falsum nisi per accidens, secundum quod in hac etiam operatione permiscetur aliquid de operatione intellectus componentis, & dividens: quod quidem contingit, in quantum intellectus noster non statim, sed quodam inquisitionis ordine ad cognoscendam quidditatem rei alicujus pertingit; sicut cum primo apprehendimus animal, & dividentes per oppositas differentias, altera relicta, unam generi apponimus, quousque perveniamus ad diffinitionem speciei: in quo quidem processu potest falsitas accidere, si accipiat ut differentia generis id quod non est generis differentia. Sic autem procedere ad cognoscendum de aliquo quod quid est, est intellectus ratiocinando discurrentis de uno ad aliud: quod non competit substantiis intellectualibus separatæ, ut supra Lib. II. cap. ci. ostensum est. Non videtur igitur

Gg

quod